

დაკრედიტების სრულყოფის საკითხები თანამედროვე პირობებში

ნატა ბიბილური
სტუდენტორი

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია, პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების ახალი რეგულაციები საქართველოში. ანალიზმა მოიცვა ეროვნული ბანკის მიერ ფინანსური ინსტიტუტების დაკრედიტების პოლიტიკა და მექანიზმები, რასაც მნიშვნელოვანი გავლენა აქვს ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაზე. ასევე, ფიზიკური პირების საცალო დაკრედიტების რეგულაციების შესახებ მიღებული გადაწყვეტილებები და პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების მიმართულებით განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებების დროულობა და ეფექტურობა. საკრედიტო ორგანიზაციები შეისწავლიან მსესხებლის კრედიტუნარიანობას, მის შემოსავლებს და რაც მთავარია, გადახდის უნარს, რამდენად შეუძლიათ მათ მოემსახურონ აღებულ სესხს. საბოლოო ჯამში ეს გამოიწვევს რისკების შემცირებას, როგორც მთლიანად საფინანსო სექტორში, ასევე პირველ რიგში, მოსახლეობისთვის.

საკვანძო სიტყვები: ფინანსური ინსტიტუტები; დაკრედიტების პოლიტიკა; ეკონომიკური განვითარება; ბანკები; მიკროსაფინანსო ინსტიტუტები; პასუხისმგებლიანი დაკრედიტება.

შესავალი

ფიზიკური პირების დაკრედიტების წინა პერიოდის პრაქტიკამ გვიჩვენა, რომ ეკონომიკაზე და საბანკო სექტორზე ამა თუ იმ გავლენის შეფასება კომპლექსურ მიდგომას მოითხოვს. ერთი მხრივ, გაზარდა საფრთხეები ფინანსურ სექტორში, ხოლო, მეორე მხრივ, მოსახლეობა მასობრივი სავალო წნეხის ქვეშ მოაქცია და მათ სოციალური პრობლემები შეუქმნა. როცა ფიზიკური პირების სამომხმარებლო დაკრედიტების ზრდის

ტემპები ჯერადად უფრო ჩქარა იზრდება, ვიდრე მისი მომსახურეობის შესაძლებლობები, საშუალოვადიან პერსპექტივაში, პრობლემას უქმნის მაკროეკონომიკურ სტაბილურობას და ეკონომიკურ ზრდას.

ეროვნული ბანკის მიერ ფიზიკური პირების საცალო დაკრედიტების რეგულაციების შესახებ მიღებული გადაწყვეტილებები და პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების მიმართულებით განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებები მოსახლეობის გარკვეული ნაწილისთვის მოკლევადიან პერიოდში ვერ ექნებოდა პოზიტიური გავლენა, თუმცა სწრაფად უნდა გადადგმულიყო ის აუცილებელი ნაბიჯები, რომლებიც ჩვენამდე სხვა, უფრო განვითარებულმა ქვეყნებმა გადადგეს.

ძირითადი ტექსტი

პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების ჩარჩოს შემუშავებაზე 2018 წლის მანძილზე საქართველოს ეროვნული ბანკი, ფინანსური სექტორის მაქსიმალური ჩართულობით, აქტიურად მუშაობდა, რომლის მიზანია საქართველოს ფინანსური სისტემის სტაბილური ფუნქციონირების ხელშეწყობა და ჯანსაღი დაკრედიტების წახალისება. მომზადდა ფიზიკური პირის დაკრედიტების შესახებ დებულება, რომელიც სრულად დაფუძნებულია პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების პრინციპებზე და გულისხმობს დაკრედიტების პროცესში ისეთი სტანდარტების გამოყენებას, რომ მსესხებელმა ფინანსური სიძნელეების გარეშე შეძლოს სესხის მომსახურება. დებულების მოთხოვნები ვრცელდება ფიზიკურ პირებზე (მათ შორის ინდ. მენარმეებზე) არასამეწარმეო მიზნობრიობით გაცემულ სესხებზე, თუ მსესხებლის ჯამური ვალდებულება არ აღემატება 2 მილიონ ლარს. სავალდებულო გახდა სესხის გაცემისას მსესხებლის გადახდისუნარიანობის ანალიზი, რაც გულისხმობს მათი შემოსავლების, ხარჯებისა და ვალდებულებების შესწავლას. ამასთანავე, დადგინდა სესხის მომსახურების და უზრუნველყოფის კოეფიციენტების მაქსიმალური ზღვრები, რომლის დაცვაც ყველა სესხის გამცემ ორგანიზაციას მოეთხოვება.

ეროვნული ბანკის მონაცემებით, საკრედიტო ზრდა ბოლო 3-5 წლის განმავლო-ბაში, საშუალოდ, წლიურად 20%-ზე მაღალი იყო. ტექნოლოგიურმა განვითარებამ, ე.წ. „ფინტექები“-ს ან/და ონლაინსესხების კომპანიების გამოჩენამ ბაზარზე და, შესაბამისად, ძალიან მარტივად ხელმისაწვდომმა კრედიტმა ბოლო პერიოდში საცალო დაკრედიტებაში დავალიანება მნიშვნელოვნად გაზარდა. ამასთან, ყურადსაღებია არა მარტო ამ დავალიანების მოცულობის ზრდა, არამედ ზრდის ტემპი. თუ დავალიანება უფრო სწრაფად იზრდება, ვიდრე მისი მომსახურების შესაძლებლობა, ეს რამდენიმე წელიწადში აუცილებლად იწვევს მძიმე პრობლემებს, როგორც მსესხებლებისათვის, ასევე საფინანსო სექტორისათვის და მთლიანად ეკონომიკისათვის.

საერთაშორისო კვლევა აჩვენებს, რომ გადახდისუნარიანობის შესწავლის გარეშე დაკრედიტების ბიზნეს მოდელი მსესხებელთა დიდი ნაწილის ფინანსურ მდგომარეობას მნიშვნელოვნად აუარესებს და ფინანსური სტაბილურობის რისკებს ზრდის. სხვა ქვეყნებთან შედარებით, საქართველოში უფრო რბილი მიდგომაა შემოსავლის დადასტურებასთან დაკავშირებით. კერძოდ, ბანკებს უფლება აქვთ, რეგულაციამდე არსებული პრაქტიკის მსგავსად, შემოსავალში გაითვალისწინონ არაფორმალური სექტორიდან მიღებული შემოსავლები, რაც საერთაშორისო პრაქტიკაში საკმაოდ იშვიათია.

საკანონმდებლო ცვლილება, მიკრო-საფინანსო ორგანიზაციების ბაზარს გახდის გამჭირვალეს და მინიმუმადე დაიყვანს რისკის დონეს, რაც თავისთავად გაზრდის ინვესტიციებს ამ ბაზარზე, მაშინ როცა დაცულია მომხმარებლის ინტერესიც და კონკურენციისთვის ველი არის აბსოლუტურად ფართო და ღია, როგორც ბანკებისთვის, ისე ამ ორგანიზაციებისთვის. საკანონმდებლო ცვლილებამ კომპანიები ინსტიტუციურად უნდა გართოს, შესაბამისი კაპიტალით და მართვის ინსტრუმენტებით რაც პირველ რიგში მოსახლეობის კეთილდღეობას უზრუნველყოფს. „კომერციულ ბანკებში კრედიტების კონცენტრაციისა და მსხვილი რისკების შესახებ დებულების დამტკიცების“ 2018 წლის 17 მარტს გამოცემული ბრძანებით ძალაშია 2018 წლის

7 მაისიდან. ვფიქრობთ, ახალი საკანონმდებლო რეგულაციები უზრუნველყოფს მომხმარებელთა ინტერესების დაცვისა და კომერციულ ბანკებში ჯანსაღი საკრედიტო პოლიტიკისა და შედეგად ჯანსაღი პორტფელის ჩამოყალიბებას.

პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების პრინციპების დამკვიდრებით ქვეყანაში, ხელი შეეწყოს სესხების გადამისამართებას უფრო პროდუქტიულ სექტორებში, როგორებიცაა მცირე და საშუალო მენარმოება და სხვა ბიზნეს სესხები. შესაბამისად, ბიზნეს დაკრედიტების ხარჯზე სესხების ზრდას ეკონომიკის ზრდასა და დასაქმებაზე გაცილებით მაღალი ეფექტი ექნება, ვიდრე სამომხმარებლო სესხებისას. ასევე, ბიზნეს დაკრედიტების ზრდას ხელი შეუწყობს კაპიტალის ადეკვატურობის კუთხით საბანკო სექტორში საკანონმდებლო ცვლილებებმა. ბანკებს შედარებით ნაკლები კაპიტალი სჭირდებათ იმისთვის, რომ დააკრედიტონ მცირე და საშუალო ბიზნესი, ვიდრე სამომხმარებლო სესხებისთვის.

ფიზიკური პირების პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების ჩარჩოს დანერგვა უზრუნველყოფს ფინანსური სტაბილურობის რისკების შემცირებას და დადებითი გავლენა ექნება ეკონომიკაზე. აღნიშნული რეგულაცია შეამცირებს ჭარბ საკრედიტო ტვირთსა და გრძელვადიან საპროცენტო განაკვეთებს, რაც ხელს შეუწყობს ეკონომიკურ ზრდას. აღსანიშნავია, რომ პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების რეგულაცია ფინანსური სტაბილურობის რისკების შემცირების საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკას წარმოადგენს (მაგალითად, ბოლო წლებში მსგავსი რეგულაცია დანერგილ იქნა ისეთ ქვეყნებში როგორიცაა ესტონეთი, უნგრეთი, შვედეთი, დანია, ლიტვა, ჩეხეთი).

აღნიშნული ჩარჩოს ეფექტიანი მუშაობა მოითხოვს საკრედიტო საინფორმაციო ბიუროსა და შემოსავლების შემოწმების ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესებას, რაც გარკვეულ დროს საჭიროებს. იქედან გამომდინარე, რომ მიმდინარე პერიოდში შინამეურნეობების დაკრედიტების მაღალი ტემპი ნარჩუნდება, არის საფრთხე, რომ პროცესის დასრულებამდე კიდევ უფრო გაიზარდოს ჭარბვალიანი მსესხებლების რაოდენობა და დაკავ-

შირებულმა რისკებმა ფინანსური სექტორის მდგრად განვითარებას ზიანი მიაყენოს.

საქართველოს ეროვნული ბანკი აქტიურად განაგრძობს ქვეყნის ფინანსური სტაბილურობის მუდმივ მონიტორინგს, საშინაო და საგარეო რისკების შეფასებას და საჭიროებისამებრ გამოიყენებს მის ხელთ არსებულ ყველა ინსტრუმენტს შესაძლო რისკების მინიმიზაციისთვის. პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების ფილოსოფია ყველა წარმატებულ ეკონომიკაში აპრობირებული მეთოდია, საქართველოს მთავრობას აქვს გარანტია იმისა, რომ საფინანსო ინსტიტუტები პასუხისმგებლობას ბოლომდე გაიაზრებენ. თუ ამ დრომდე, სესხის გაცემის დროს პასუხისმგებლიანი დამოკიდებულების დეფიციტი ჰქონდათ და მსესხებლის შემოსავლების სრულყოფილ შესწავლას არ ახდენდნენ, ეროვნული ბანკის რეგულაცია კრძალავს სესხების გაცემას შემოსავლის ანალიზის გარეშე, ბანკებს, თავიანთი კაპიტალის 25%-ზე მეტი სესხის გაცემა აეკრძალათ.

დასკვნა

ანალიზმა ცხადყო, რომ ჭარბვალიანობის იმ დონის შენარჩუნება, რაც დღეს გვაქვს და მისი გაზრდა მომავალში სერიოზული სისტემური რისკების გაჩენის ალბათობას გამოიწვევს, რასაც ფინანსური სექტორიც აცნობიერებს. მაღალმა კონკურენციამ ბანკებსა და სხვადასხვა ფინანსურ ინსტიტუტებს შორის, წარმოშვა ის პრობლემა, რომ მოსახლეობის უდიდესი ნაწილი არის სხვადასხვა ფინანსური ინსტიტუტის სხვადასხვა პროდუქტის მომხმარებელი, რომლის გაცემის წესი ხშირ შემთხვევაში, ეწინააღმდეგება პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების პრინციპებს. შედეგად, ვლენულობთ გადახდისუნარო მოსახლეობის დიდ რაოდენობას, კრიზისში მყოფ ბიზნეს კომპანიებს და ზოგადი ეკონომიკური ფონის გაუარესებას. აღნიშნული და სხვა ნაკლოვანებების აღმოფხვრის მიზნით, ზემოაღნიშნულმა საკანონმდებლო ცვლილებებმა ხელი უნდა შეუწყოს ქვეყნის ეკონომიკის შეუფერხებელ განვითარებას.

საკანონმდებლო მთავრობა და მარეგულრებელი განახო-

ციელებს ბიზნესთან მჭიდრო და ინტენსიურ კონსულტაციებს, განსაკუთრებით იმ მეწარმეებთან, რომლებსაც ეს რეგულაცია უშუალოდ შეეხება, თუმცა რეფორმის აღსრულების თვალსაზრისით მარეგულირებელი ძალიან პრინციპული იქნება და დაწყებულ რეფორმას ბოლომდე მიიყვანს.

REFERENCES

1. <https://www.nbg.gov.ge>

ISSUES OF LENDING IMPROVEMENT IN MODERN CONDITIONS

Nata Bibiluri, GTU, PhD student

RESUME

The article reviews the new, responsible lending regulations in Georgia. The analysis covers the policies and mechanisms on lending for financial institutions mandated from the National Bank. These regulations have a significant impact on the economic development of our country. The article also includes the decisions made on regulating retail lending, as well as the timeline and efficiency of the legislative changes related to responsible lending. In the end, lending organizations will need to study the creditworthiness of each borrower, their income, and most importantly, their ability to honor debt obligations. This will lead to risk reduction for the financial sector, but most importantly for the general public and population.

Furthermore, promoting responsible lending across the country will facilitate the redirection of loans to more productive sectors such as business loans, including small and medium enterprises. Consequently, the growth of business loans at the expense of personal landings (consumer loans) will have a much higher effect on economic growth and employment of the country.

Key words: financial institution, credit policy, economic development, banks, microfinance institute, responsible lending.